

તૃતીય વર્ષ બી.એ. (૨૦૦૨)ની પરીક્ષા માટે

પ્રશ્નપત્ર ૬ :

૧. વૈયાકરણ 'સિદ્ધાન્ત ક્રીમુદી'માંથી સંજ્ઞા અને કારક પ્રકરણ ... ૩૫ ગુણ
૨. સંસ્કૃત ભાષાના પરિચય માટેના વિષયો ... ૩૫ ગુણ
ભાષાશાસ્ત્રનું ઐતિહાસિક અધ્યયન, ભાષામાં યતું પરિવર્તન, ધ્વનિ, રૂપ, વાક્ય, અર્થ વગેરેનું પરિવર્તન, ભાષાઓનું આનુવંશિક વર્ગીકરણ, ભાષાકુળો, ભારત-યુરોપીય ભાષાઓ, સંસ્કૃતની ઉત્પત્તિ, ઉત્ક્રાંતિ અને વિકાસ, સંસ્કૃત તથા અવેસ્તા, સંસ્કૃત ધ્વનિઓ અને સ્વરભાર.
સંદર્ભ માટેનાં ભલામણ કરેલાં પુસ્તકો
૧. ડૉ. ભોલાશંકર વ્યાસકૃત 'સંસ્કૃત કા ભાષાશાસ્ત્રીય અધ્યયન' ભારતીય જ્ઞાનપીઠ, કાશી.
2. Sanskrit - V. T. Burrow
3. 'Historical Linguistics' by Wunifred Manmann (Indian Edition) - Page 50
૪. 'સંસ્કૃત કા ઐતિહાસિક ઔર સંરચનાત્મક પરિચય' : ડૉ. દેવીદયાલ શર્મા, પ્રકાશન : હરિયાણા હિંદી ગ્રંથ અકાદમી, ચંદીગઢ.
૫. 'સંસ્કૃત વાક્ય-સંરચના' : ડૉ. વસન્ત ભટ્ટ, સરસ્વતી પ્રકાશન, અમદાવાદ.

પ્રશ્નપત્ર ૭ :

૧. બ્રહ્મસુત્ર શાંકરભાષ્ય, ચતુઃસૂત્રી ... ૩૫ ગુણ
૨. ઉપવરકૃષ્ણ - "સાંખ્યકારિકા" મૂળ ... ૩૫ ગુણ

પ્રશ્નપત્ર ૮ :

૧. યાજ્ઞવલ્ક્ય સ્મૃતિ, વ્યવહારાધ્યાયના શરૂઆતના ૬ પ્રકરણ (૧થી ૯૪ શ્લોક) ... ૩૫ ગુણ
સાધારણ વ્યવહારમાતૃકા પ્રકરણ અસાધારણ વ્યવહારમાતૃકા ... ૩૫ ગુણ
પ્રકરણ તૃણાધાન પ્રકરણ, ઉપનિષિ પ્રકરણ, સામી પ્રકરણ અને લેખ્ય પ્રકરણ)
૨. તર્કસંગ્રહ - અન્ન ભટ્ટ

પ્રશ્નપત્ર ૯ :

- ભગવદ્ ગીતા, મૂલમાત્ર, ઓરિજિનલ ટેક્સ્ટ ... ૬૩ ગુણ
(શાસ્ત્રીય પ્રશ્નો અપેક્ષિત નથી, મૂલમાંથી ઉદ્ભવતા પ્રશ્નો જ પૂછાશે.)
અધ્યાય ૧૨ અને અધ્યાય ૧૫ - મુખ પાઠ માટે ... ૭ ગુણ

ભલામણ કરેલાં પુસ્તકો

૧. "ગીતા રહસ્ય-કર્મયોગશાસ્ત્ર" - બી. જી. ટિળક
૨. "ગીતા નિબંધો" - શ્રી અરવિંદ
૩. "ભગવદ્ ગીતા" - રાધાકૃષ્ણન
૪. "ગીતા પ્રવચન" - વિનોબા ભાવે.

પ્રશ્નપત્ર ૧૦ :

૧. સંસ્કૃતમાંથી ગુજરાતીમાં અનુવાદ : બી.એ.ની કક્ષાને અનુરૂપ સરળ પ્રાસાદિક સંસ્કૃતનો અનુવાદ પૂછાશે ... ૨૦ ગુણ
૨. ગુજરાતીમાંથી સંસ્કૃતમાં અનુવાદ : બી.એ.ની કક્ષાને અનુરૂપ સરળ ગુજરાતી-સંસ્કૃત પૂછાશે ... ૧૦ ગુણ
અથવા
નીચે આપેલા વિષયોમાંથી ગમે તે એક વિષય ઉપર ૧૦ પંક્તિ સંસ્કૃતમાં લખવાની પૂછાશે. ... ૧૦ ગુણ
(ત્રણ વિકલ્પો આપવા)
વિદ્યા, સંસ્કૃતભાષા, સ્વધર્મ, મમ રાષ્ટ્રમ્, મમ મનોરથા : શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા, યૌવનમ્,
ઉદ્યમ : આરોગ્યમ્, મૈત્રી, પ્રાનમ્, વર્ષા, વસન્ત, પર્યાવરણમ્, દૂરદર્શનમ્.
૩. નીચના ૧૨ છંદો - તેમનું ભંગારણ, ત્રણ, ઉદાહરણ : ... ૧૦ ગુણ
શાઠ્ઠ્યવિક્રીડિત, શિખરિણી, માલિની, હરિણી, પૃથ્વી, વસન્તતિલકા, ઉપજાતિ, મન્દાકાન્તા,
અનુષ્ટુપ, શાલિની, દ્રુતવિલંબિત, સ્વધરા.
૪. પ્રિયદર્શિકા-શ્રીહર્ષ. ... ૩૦ ગુણ

ભલામણ કરેલાં પુસ્તકો

૧. "Guide to Sanskrit Composition", V. S. Apte
૨. "સંસ્કૃત પ્રવેશિકા" બાબુરામ સક્સેના
૩. "સંસ્કૃત-વાક્યસંરચના" ડૉ. વસન્ત ભટ્ટ
૪. બૃહદ્ અનુવાદ ચન્દ્રિકા, ચક્રધર નાંટિયાલ "હંસ".

પ્રશ્નપત્ર ૧૧ : નિબંધ

... ૧૦૦ ગુણ

ત્રીજા વર્ષે બી.એ.ના સંસ્કૃત વિષયના નિબંધના પ્રશ્નપત્રમાં ૨૦૦૨ની પરીક્ષા માટે ૨૫ નિબંધોની સૂચિ નીચે પ્રમાણે છે :

૧. વૈદિક દેવતાઓનું સ્વરૂપ : Nature of Vedic Gods
૨. *ગુજરાતી સાહિત્યનો પરિચય . Introduction to -*
- Brahmin literature
૩. વૈદિક ધર્મનું સ્વરૂપ : Nature of Vedic Religion
૪. વૈદિક સૂક્તોમાં કાવ્યતત્ત્વ : Poetic Elements in the Vedic hymns
૫. રામાયણ : આદિકાવ્ય તરીકે : Ramayana-as an Adi-Kavya
૬. મહાભારત : એક વિશ્વકોશ : Mahabharata-as an Encycloepadia
૭. ભગવદ્ગીતામાં ઉપદેશોલી જીવનકલા : Art of Life as taught in the Bhagavad-gita
૮. સંસ્કૃત મુક્તક સાહિત્ય : Mukataka literature in Sanskrit
૯. સંસ્કૃતમાં ગદ્ય-કાવ્ય : Gadya-Kavya in Sanskrit
૧૦. પદ્મદર્શન પ્રારંભિક પરિચય : An introduction to Sixsystem of Indian Philosophy
૧૧. ભારતીય દર્શનમાં કર્મ અને પુનર્જન્મનો સિદ્ધાંત : Principle of Karma and Rebirth in Indian Philosophy
૧૨. ભારતીય દર્શનમાં આત્મતત્ત્વ : Atma-Tattva in Indian Philosophy
૧૩. ભારતીય દર્શનમાં મોક્ષવિચાર : Idea of Moksa in Indian Philosophy
૧૪. મહાકવિ ભવભૂતિ : Mahakavi Bhavabhooti
૧૫. સંસ્કૃત નાટ્યસાહિત્યમાં હાસ્યરસ : Humour in Sanskrit Drama
૧૬. પાણિનીય સંસ્કૃત વ્યાકરણ પરંપરા : Paniniyan system of Sanskrit grammar
૧૭. પ્રશિષ્ટ સંસ્કૃત વાર્તાસાહિત્ય : Classical Sanskrit Story Literature
૧૮. સંસ્કૃત નાટકની ઉત્પત્તિ : Origin of Sanskrit Drama
૧૯. સંસ્કૃત કાવ્યશાસ્ત્રની વિચાર પરંપરાઓ : Schools of Sanskrit Poetics
૨૦. સંસ્કૃત મહાકાવ્ય સાહિત્યમાં ગુજરાતનું પ્રદાન : Contribution of Gujarat to Sanskrit Mahakavya
૨૧. ઉપનિષદોનું તત્ત્વજ્ઞાન : Philosophy of Upanishadas
૨૨. પંચ મહાકાવ્ય : Panch mahakavya
૨૩. સંસ્કૃત-એકાંકી રૂપકો : One-act plays in Sanskrit literature
૨૪. સંસ્કૃત નાટ્ય સાહિત્યમાં ગુજરાતનું પ્રદાન : Contribution of Gujarat to Sanskrit Natya Literature
૨૫. સંસ્કૃત સ્તોત્ર સાહિત્ય : Stotra Literature in Sanskrit

સંદર્ભ ગ્રંથ

1. A New History of Sanskrit Literature : Krishnachartanya
2. A History of Sanskrit Literature : Wintemelz.
3. A History of Sanskrit Literature : Macdonell
4. સંસ્કૃત સાહિત્ય કા ઇતિહાસ : વાચસ્પતિ ગૌરોલા
૫. આધુનિક સંસ્કૃત નાટક, ભાગ-૨ : રામજી ઉપાધ્યાય
૬. પ્રશિષ્ટ સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ : ડૉ. અમૃત ઉપાધ્યાય
૭. સંસ્કૃત નાટકોનો પરિચય : ડૉ. ટી. એસ. નાન્દી
૮. સાહિત્યશાસ્ત્રની વિચાર પરંપરાઓ : ડૉ. ટી. એસ. નાન્દી
૯. પાણિનીય વ્યાકરણનો ઇતિહાસ : ડૉ. જયદેવ એમ. શુક્લ
૧૦. ગુજરાતના સંસ્કૃત નાટ્યકારો : ડૉ. વાસુદેવ વિ. પાઠક
૧૧. હિન્દુ તત્ત્વજ્ઞાનનો ઇતિહાસ : શ્રી નર્મદાશંકર દે. મહેતા
૧૨. ગુજરાતમાં મહાભારતને આધારે રચાયેલા સંસ્કૃત રૂપકો અને મહાકાવ્યો : ડૉ. એસ. એમ. પંડ્યા.

અથવા

વિનયન વિદ્યાશાખાના નવા માળખા મુજબ તૃતીય વર્ષ બી.એ.ના પ્રશ્નપત્ર ૧૧ના (નિબંધના) વિકલ્પે નીચે જણાવેલા વિષયો અભ્યાસક્રમમાં રાખવામાં આવ્યા છે :

પ્રશ્નપત્ર ૧૧ : જ્યોતિષ : ... ૭૦ ગુણ

(જ્યોતિષશાસ્ત્રનો પ્રાથમિક પરિચય અપેક્ષિત છે) :

નિયત પુસ્તકો : (૧) 'બાલબોધ' - લે. વૃન્દાવન શાસ્ત્રી, (૨) 'મુદુર્ત ચિંતામણિ' - લે. રામ દેવજી.

અથવા

પ્રશ્નપત્ર ૧૧ : આયુર્વેદ : ... ૭૦ ગુણ

(આયુર્વેદનો પ્રાથમિક પરિચય અપેક્ષિત છે) :

નિયત પુસ્તકો : 'વાગ્ભટ્ટરચિત અષ્ટાંગહૃદય' સુત્રસ્થાન - અધ્યાય ૧, ૨, ૩, ૮, ૧૨ અને ૧૩ મિલનસ્થાન-અધ્યાય ૧.

અથવા

પ્રશ્નપત્ર ૧૧ : વ્યાકરણ : ... ૩૦ ગુણ

૧. સંધિ : ક. સ્વરસંધિ ખ. વ્યંજનસંધિ ગ. વિસર્ગસંધિ. (અપવાદોના સામાન્ય પરિચય સાથે).

૨. નામરૂપો :

(૧) નીચેના જેવાં સ્વરોત નામોનાં રૂપો : રામ, વન, માલા, હરિ, મતિ, વારિ, ગુરુ, નદી, ધેનુ, મધુ, વધુ, પિતૃ, નૃ, માતૃ, સ્વસૃ. દુષ્ટિતૃ, તથા 'રુ' અંતવાળાં તેમ જ અન્ય સ્વરોત વિશેષણોનાં રૂપો,

(૨) નીચેના જેવાં વ્યંજનાંત નામોનાં રૂપો : મરુત્, વાક્ર, જગત્, શશિન્, રાજન્, આત્મન્, ભાવિન્, ચન્દ્રમસૃ, મનસૃ.

(૩) નીચેના જેવાં વ્યંજનાંત વિશેષણોનાં રૂપો : ભગવત્, તેજસ્વિન્, વિદ્મસૃ, વાક્ર.

૩. નીચેનાં સર્વનામોનાં રૂપો : અસ્મદ્, યુષ્મદ્, અદસૃ, તદ્, યદ્, ઈદમ્, સર્વ, અન્ય, એતદ્, કિમ્.

૪. ક્રિયાપદો : દશ લકારના પરિચયપૂર્વક :

(૧) ગણ ૧, ૪, ૬, અને ૧૦ના વર્તમાનકાળ, ઘ્વસ્તન ભૂ.કા., આજાર્થ તથા વિધ્યર્થનાં પરસ્મૈપદી અને આત્મનેપદી ધાતુઓનાં રૂપો.

(૨) બીજા ગણના : નીચેના ધાતુઓનાં ઉપર્યુક્ત ચાર પ્રકારનાં રૂપો : અસૃ, અદ્, યા, સ્તુ, હન્, ઈ, અધિપૂર્વક ઈ.

(૩) ત્રીજા ગણના નીચેના ધાતુઓનાં ઉપર્યુક્ત ચાર પ્રકારનાં રૂપો : દા, ધા, હા, પૃચ્છ.

(૪) પાંચમા ગણના નીચેના ધાતુઓનાં ઉપર્યુક્ત ચાર પ્રકારનાં રૂપો : ચિ, આપૃ, શક્.

(૫) સાતમા ગણના નીચેના ધાતુઓનાં ઉપર્યુક્ત ચાર પ્રકારનાં રૂપો : રૂપૃ, રન્ચ.

(૬) આઠમા ગણના નીચેના ધાતુઓનાં ઉપર્યુક્ત ચાર પ્રકારનાં રૂપો : કૃ; તન્.

(૭) નવમા ગણના નીચેના ધાતુઓનાં ઉપર્યુક્ત ચાર પ્રકારનાં રૂપો : જ્ઞા, કી, મુષ, બન્ચ.

૫. (૧) ગણકાર્યરહિત કાળોમાં : નીચેના ધાતુઓનાં પરોક્ત ભૂ.કા.નાં ત્રીજા પુરુષનાં રૂપો : ગમ્, શક્, હન્, જ્ઞા, દા, હા, ભુજ.

(૨) અન્ય લકારો પૈકી સામાન્ય ભવિષ્યકાળ, સ્તન ભવિષ્યકાળ, અઘતન ભૂ. કા., ક્રિયાતિપત્યર્થ રૂપોનો સામાન્ય પરિચય.

૬. પ્રેરક ક્રિયાનાં રૂપો.

૭. કર્મણિ પ્રયોગનાં રૂપો.

૮. નીચેનાં કૃદન્તો : ભૂતકૃદન્ત (કર્તરિ અને કર્મણિ), વર્તમાનકૃદન્ત (કર્તરિ કર્મણિ), વિધ્યર્થકૃદન્ત, હેત્વર્થકૃદન્ત, સંબધક ભૂતકૃદન્ત.

૯. અધિકતાદર્શક અને શ્રેષ્ઠતાદર્શક રૂપો.

૧૦. નીચેના 'સમાસોનો પરિચય' : ઢન્દ, તત્પુરુષ, બહુવ્રીહિ, અવ્યयीभाव, કર્મધારય, દ્વિગુ.

૧૧. 'નામધાતુઓ' તથા 'ઞ્વીપ્રત્યયાંત' રૂપાંતો પરિચય.
૧૨. 'સતિશાપ્તમી' અને 'અનાદરાર્થે પષ્ટી' રચનાઓ પરિચય.
૧૩. કર્તરિ-કર્મણિ-ભાવે પ્રયોગ.
૧૪. 'કારકવિભક્તિ' અને 'ઉપપદવિભક્તિ'નો પરિચય.
૧૫. વાક્યરચનાઓ સામાન્ય પરિચય.

સંદર્ભ ગ્રંથ

૧. 'બૃહદ્ અનુવાદ ચન્દ્રિકા' - ચક્રવર્તી નાટિયાલ હંસ.
૨. 'સંસ્કૃત વાક્ય સંરચના' - ડૉ. વસન્ત મ. ભટ્ટ.
૩. સંસ્કૃત માર્ગોપદેશિકા
૪. મન્દિરાન્ત : પ્રવેશિકા-ડૉ. આર. જી. ભાંડારકર.

અથવા

પ્રશ્નપત્ર ૧૧ : કર્મકાંડ :

... ૭૦ ગુણ

(પ્રાયોગિક કર્મ Practical અપેક્ષિત નથી) મુખપાઠોના ૩૫ ગુણ અને અનુવાદના ૩૫ ગુણ રહેશે.

૧. ધોડશીપચાર પૂજન (દેવસ્થાપનથી માંડીને દેવ વિસર્જન પર્યંત) સમજૂતી સાથે મુખપાઠ
૨. દુદ્રાષ્ટાખ્યાયી અધ્યાય - ૧, ૨, ૫. પ્રથમ અને બીજા અધ્યાયનો અનુવાદ અને પાંચમો અધ્યાય માત્ર મુખપાઠ
૩. ગણપતિપૂજન, મુખપાઠ માત્ર
૪. માતૃકા પૂજન, મુખપાઠ માત્ર
૫. નાન્દી શ્રાદ્ધવિધિ, મુખપાઠ માત્ર
૬. ગ્રહશાંતિ પ્રયોગ, મુખપાઠ માત્ર
૭. શ્રી સુક્તમ્ (હિરણ્ય વર્ણામ-૧), સાનુવાદ મુખપાઠ
૮. શકાદિસ્તુતિ, સાનુવાદ મુખપાઠ
૯. સંસ્કૃત મંગલાષ્ટક, સાનુવાદ મુખપાઠ.

સંદર્ભ પુસ્તકો

૧. કર્મકાંડ દીપિકા-પ્રકાશક-ભાવિન વિદ્યાવિહાર, "મુક્ત પુષ્પાંજલિ", પાનેતર પાર્ટી પ્લોટ સામે, થલતેજ, અમદાવાદ-૫૨.
૨. આહિનક સુત્રાવલી : પ્રકાશક તુકારામ બુક ડેપો, માધવબાગ, મુંબઈ-૪.
૩. બૃહદ્ ભ્રમનિત્યકર્મ સમુચ્ચય : પ્રકાશક દુર્ગાશંકર સંસ્કૃત પુસ્તકાલય, વાલકેશ્વર સંસ્કૃત પાઠશાળા, ૨૯, બાણગંગા, મુંબઈ-૬.
૪. પદ્મકર્મ પ્રદીપ : પ્રકાશક પંડિત વિશ્વનાથ આ. શાસ્ત્રી, ૨૮, સાબરમતી સોસાયટી, સાબરમતી, અમદાવાદ-૫.
૫. અંગિરા આત્રમ ટ્રસ્ટ, (મુ. પાં. કડવાદરા, તા. ઈડર, જિ. સાબરકાંઠા) દ્વારા ડૉ. મુકુન્દભાઈ ઠાકર સંપાદિત કર્મકાંડ વિષયક પુસ્તકો.

અથવા

પ્રશ્નપત્ર ૧૧ : આધુનિક સંસ્કૃત રચના :

... ૭૦ ગુણ

નિયત પુસ્તકો

૧. રસબોધ : ડૉ. વાસુદેવ વિ. પાઠક, ... ૩૫ ગુણ
પંચતંત્ર શૈલીનો વાર્તાસંગ્રહ પ્રકાશક : પાર્શ્વપ્રકાશન ઝવેરીવાડ નાકા, તિલક માર્ગ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૧.
૨. રાષ્ટ્ર ભક્તિગૃહીયસી (એકાંકી) : મહંત બ્ર. કેલાસાનંદજી, ... ૩૫ ગુણ